

Boemerang beleid

Over aanhoudende tragiek
in passend onderwijs-
en jeugdzorgbeleid

Sharon Stellaard

Voorstellen

- Triade Vitree
- ZonMw Academische werkplaats transformatie jeugdhulp (2015-2019)
- Promotieonderzoek Vrije Universiteit, faculteit bestuurskunde
- Beleids(in)effectiviteit jeugdzorg en passend onderwijs hervormingen
- Lange-termijn-perspectief: halve eeuw aan beleidsontwikkeling bestudeerd
- Onderzoeksresultaten relevant **hervormingsagenda jeugd**
- Referentie: Stellaard, S. D. (2023). *Boemerang beleid: over aanhoudende tragiek in passend onderwijs- en jeugdzorgbeleid*. Den Haag: Boom.

Kernboodschappen presentatie

1) Lange-termijn-analyse maakt twee patronen zichtbaar:

Repeterend patroon: Beleidsintenties: knelpunten zijn de afgelopen halve eeuw nauwelijks veranderd

Reactief patroon: Hervormingsbeleid reageert op de onbedoelde gevolgen van het daaraan voorafgaande hervormingsbeleid

2) De voorgenomen hervormingsplannen zijn hier geen uitzondering op maar bevestigen beide patronen

3) Fundamentele oorzaken van beleidsfalen raken uit beeld

4) Pleidooi voor 'chronologisch beleidsbesef'

Repeterend patroon

Wet

Memorie van toelichting

Wet op de jeugdhulpverlening 1989

‘(...) beleid dat is gericht op de totstandkoming van een **samenhangend aanbod** van jeugdhulpverlening van goede kwaliteit en afgestemd op de **behoefte** (...).’

Wet op de jeugdzorg 2005

‘de totstandkoming van een passend en **samenhangend zorgaanbod**.’

Jeugdwet 2015

‘(...) effectievere **hulp** aan jeugdigen en gezinnen. (...) afgestemd op (...) **de behoeften** van individuele jeugdigen en hun ouders.’

Wetsvoorstel
Wet verbetering beschikbaarheid zorg
voor jeugdigen 2020

‘Het is nodig **de behoefte** van jeugdigen en gezinnen in beeld te hebben, (...). Het is nodig dat het **aanbod** past bij de vraag.’

Kern van de brief

Sinds ons aantreden begin dit jaar hebben we zoveel mogelijk gesproken met jongeren en (pleeg)ouders die met jeugdzorg te maken hebben (gehad) over hun ervaringen, wat er wel en niet goed gaat en vooral wat er nodig is om jeugdzorg te verbeteren. Zij vertellen op indringende wijze en met veel urgentie dat hulp en ondersteuning **niet altijd beschikbaar** is, **niet aansluit op hun behoeften** of (te) laat wordt ingezet en welke gevolgen dit heeft (gehad) op hun leven.

Reactief patroon

Wet

Memorie van Toelichting

Wet op de jeugdhulpverlening
1989

‘De ontwikkelingen van de laatste jaren hebben geleid tot een herbezinning op het gevoerde beleid en tot het formuleren van nieuwe beleidsuitgangspunten.’

Wet op de jeugdzorg 2005

‘Er is de afgelopen jaren hard gewerkt aan vernieuwing van de jeugdzorg. Dit is gebeurd in verband met de in de praktijk gebleken problemen bij de uitvoering van de Wet op de jeugdhulpverlening.’

Jeugdwet 2015

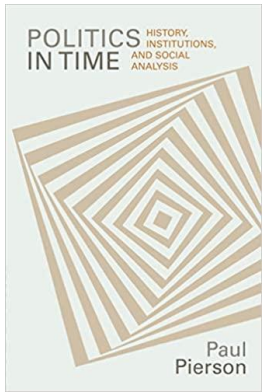
‘De tekortkomingen van het huidige stelsel, die aanleiding vormen voor dit wetsvoorstel.’

Reactief patroon Kamerbrief 13-5-2022 Pag. 2

Het jeugdstelsel waarin zij werken kampt met onbedoelde effecten, die o.a. hoge administratieve lasten in de hand werken. Ook is de arbeidsmarkt krap en is in sommige delen van de jeugdzorg de werkdruk erg hoog.

Al met al is de belofte van de decentralisatie – passende hulp, dichtbij huis, gezinsbreed, efficiënter en met minder kosten – onvoldoende waargemaakt. Er wordt meer geld dan ooit aan jeugdzorg besteed. Dat is voor de toekomst **niet houdbaar, het moet anders en het moet beter.**

‘Many important social processes take a long time – sometimes an extremely long time- to unfold. This is a problematic fact for contemporary social science (...). Both in what we seek to explain and in our search for explanations, we focus on the immediate- we look for causes and outcomes that are both temporally contiguous and rapidly unfolding. In the process, we miss a lot (...). There are important things that we do not see at all, and what we do see we often misunderstand.’

Paul Pierson (2004:79)

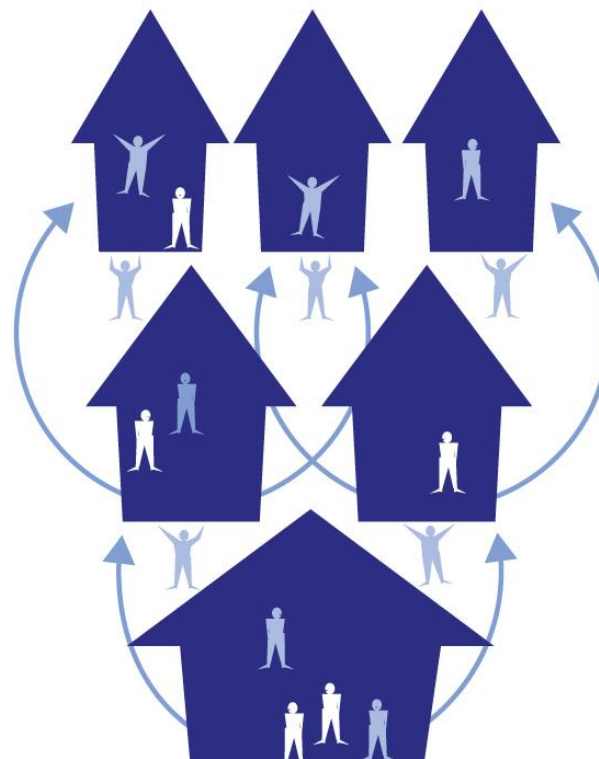
logica van **gepastheid**

zelfversterkend

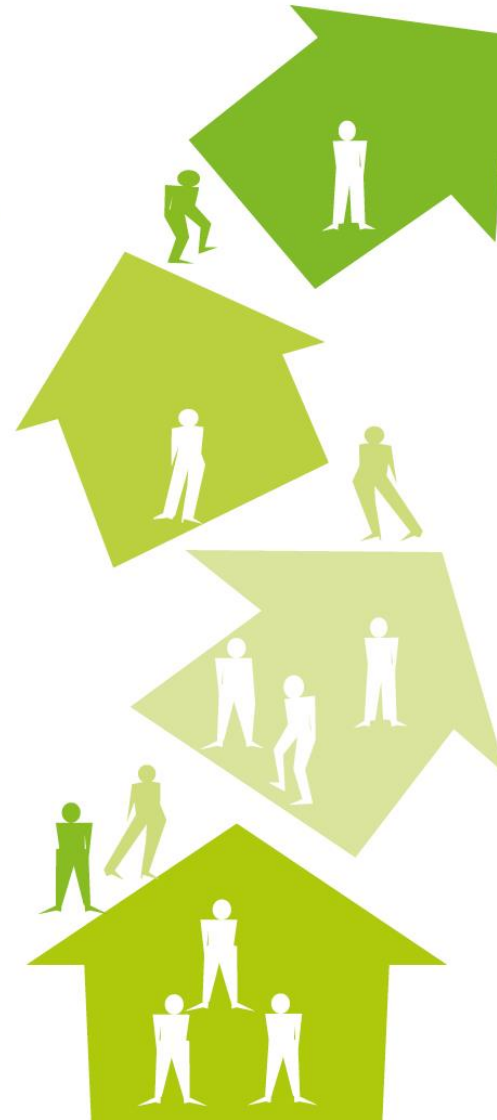
logica van
padafhankelijkheid

zelfversterkend

logica van
calculatie

reactief

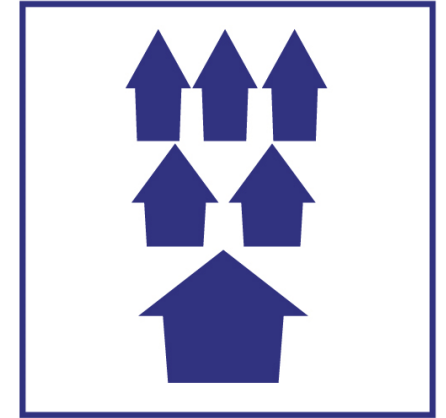
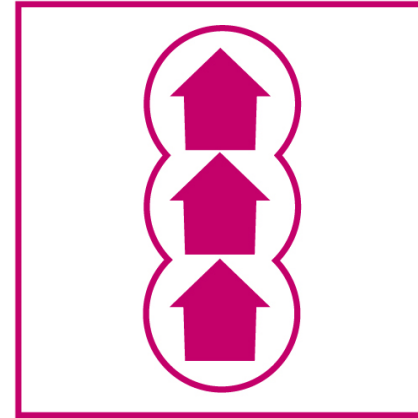

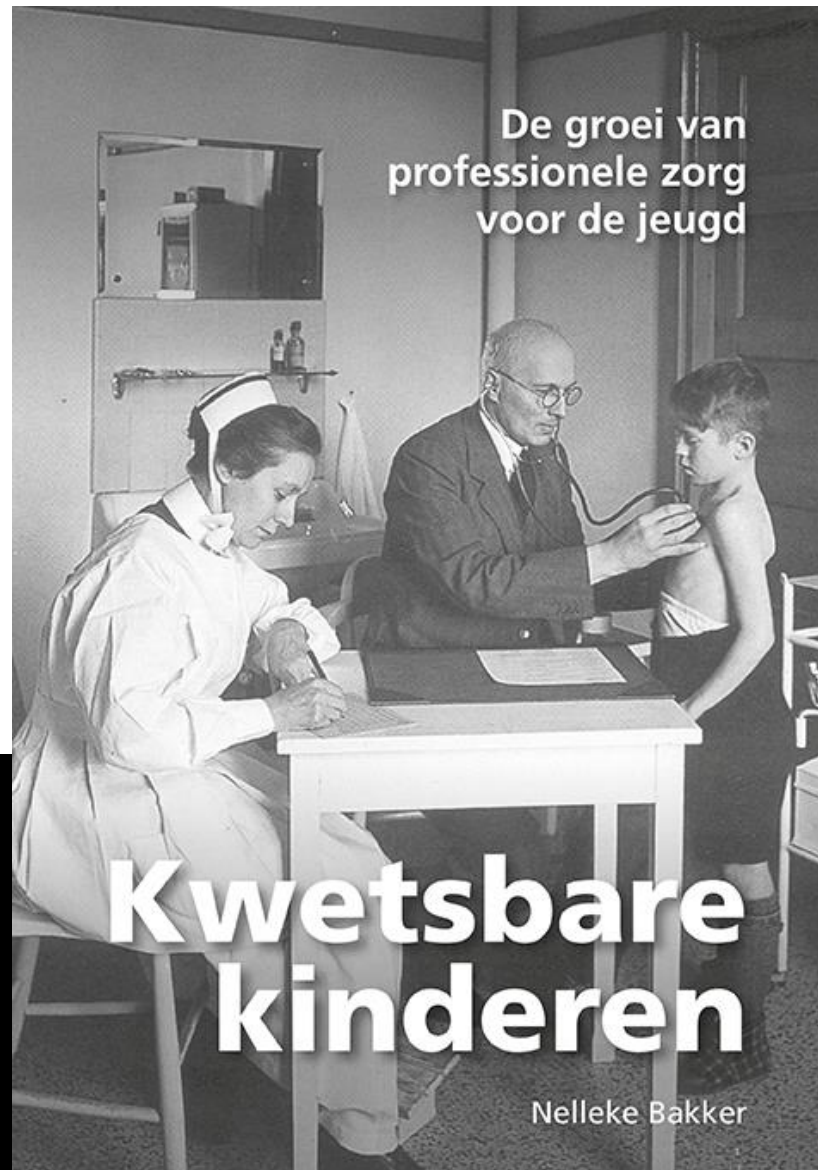
logica van
interferentie

reactief

***PATTERN MATCHING
THROUGH COMPETITIVE
ELABORATION***

Wet op de jeugdhulpverlening 1989: Zo-Zo-Zo-beleid

Sturingsinstrumenten:

- Decentralisatie naar de provincie
- Schaalvergroting instellingen
- Herspreiding van het aanbod
- Categorisering zorgaanbod (ambulant, semi-residentieel, residentieel en pleegzorg)
- Regionaal samenwerkingsverband zorgaanbieders
- Vorming van een regionaal jeugdhulpadviesteam (jhat)
- Schriftelijk plaatsingsvoorstel
- Voorrang voor kinderen met een kinderschermingsmaatregel

‘Dit heeft, zonder dit tot doelstelling te maken, als effect dat de hulpverlening in vele gevallen goedkoper kan worden (...).’

Memorie van toelichting (1985-1986:2)

Wet op de jeugdzorg 2005: De cliënt centraal

Sturingsinstrumenten:

- Versterken voorliggende voorzieningen
- Eenduidige toegang: Bureau Jeugdzorg
- Recht op jeugdzorg
- Acceptatieplicht zorgaanbieders
- Opdelen van het aanbod naar meer flexibele modules (producten)
- Vraagsturing / kostenbeheersing

‘Kostenbeheersing is in een dergelijk door de vraag gestuurd systeem op verschillende manieren mogelijk.’

Memorie van toelichting (2001:13).

Jeugdwet 2015: Transformatie

Sturingsinstrumenten:

Doordecentralisatie(s) naar gemeenten
5 transformatiedoelen

1. preventie en uitgaan van eigen verantwoordelijkheid;
2. demedicaliseren, ontzorgen en normaliseren;
3. eerder de juiste hulp op maat te bieden om het beroep op dure gespecialiseerde hulp te verminderen;
4. integrale hulp aan gezinnen volgens het uitgangspunt 'één gezin, één plan';
5. meer ruimte voor professionals om de juiste hulp te bieden

'De sturingsfilosofie van het wetsvoorstel is gebaseerd op de veronderstelling dat inzet op preventie en eigen kracht leidt tot een besparing op specialistische zorg.'

Memorie van toelichting (2013:22).

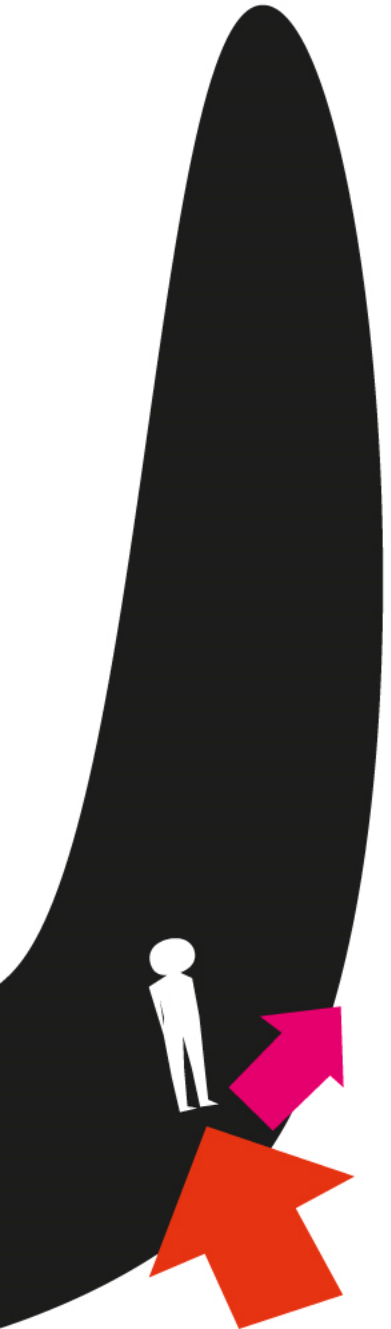
Reactief patroon Kamerbrief 13-5-2022 Pag. 1

Kinderen en jongeren die met de meest complexe problematiek te maken krijgen of jongeren met een levenslange en levensbrede beperking/aandoening lijken vaak het minst geholpen te worden. Zij dreigen te verzanden in een **systeem waarin lichte hulp floreert**. Het beroep op jeugdzorg is de afgelopen decennia sterk gestegen.

4e orde oplossingen voor 4e orde problemen

De Kamerbrief suggereert oplossingen (inperken reikwijdte van de jeugdhulpplicht 2022) voor problemen (stijgend beroep lichte hulp) die voortvloeien uit oplossingen (preventie in 2015) voor problemen (medicalisering en curatie) die voortvloeien uit oplossingen (objectieve vraagsturing in door Bureau jeugdzorg 2005) voor problemen (subjectieve zorgtoeleiding) die voortvloeien uit oplossingen (jeugdhulpadviesteams 1989) voor problemen...

...die problemen betroffen in 1989:

- de geringe aansluiting tussen behoefte en aanbod;
- het ontbreken van samenhang in het zorgaanbod;
- de gescheiden bestuurlijke verantwoordelijkheden;
- de onacceptabele positie van de meest kwetsbare kinderen in het stelsel
- de onbeheersbare kosten.

Daarmee zijn de problemen nagenoeg hetzelfde als in 2022.

Voor de oplossing wordt gedacht aan sturingsinstrumenten van het soort dat werd ingezet in 1989.

Jeugdzorg

Jeugdzorg in crisis moet zich beperken tot de zwaarste gevallen

Beeld Maartje Geels

Kinderen die uit huis zijn geplaatst gaan met spoed hulp krijgen. Dat heeft gevolgen voor de rest van de wachtlijst.

Wilma Kieskamp en Laura van Baars 11 november 2022, 17:45

Om de crisis in de jeugdzorg op te lossen, wil het kabinet voorrang gaan geven aan kinderen die door de rechter uit huis zijn geplaatst of onder toezicht gesteld. Als gevolg daarvan zullen kinderen met

An abstract, organic shape with a dark, textured interior and a translucent, iridescent outer layer. The outer layer shows vibrant colors like purple, blue, green, and yellow, suggesting a liquid or crystalline structure. The shape is set against a solid black background.

PLEIDOOI VOOR CHRONOLOGISCH BELEIDSBESEF